

УДК 006.05:778.14

Беззубець Т. Я., Кривулькін І. М., Болбас О. М., Стогній Н. С.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У СФЕРІ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ ТК 40

У статті досліджено питання гармонізації національних нормативних документів з відповідними міжнародними та європейськими стандартами на прикладі роботи ТК 40.

Ключові слова: гармонізація, мікрографія, національні стандарти, нормативна база, страховий фонд документації.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Гармонізація національних нормативних документів з відповідними міжнародними та європейськими є передумовою майбутнього входження України до європейського співтовариства. Тому, вирішуючи завдання інтеграції вітчизняної промисловості до вимог європейського ринку, Мінекономрозвитку України проводить цілеспрямовану політику щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими й сприяє адаптації технічного законодавства. Технічні комітети стандартизації України займаються гармонізацією національної нормативної бази з метою усунення технічних бар'єрів у торгівлі та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Зокрема, технічний комітет стандартизації «Страховий фонд документації» (далі – ТК 40) бере активну участь у реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва й гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими. Протягом 2003–2017 років ТК 40 згармонізувало з міжнародними та європейськими 96 національних стандартів (64 з яких затверджено) у сферах «Мікрографія», «Електронне зображення», «Фотографія», «Матеріали зображувальні» та інших, що не підпадають під основні напрями діяльності ТК 40.

На рисунку 1 подано кількість національних стандартів, згармонізованих ТК 40 з міжнародними та європейськими, у різних сферах за роками їх затвердження.

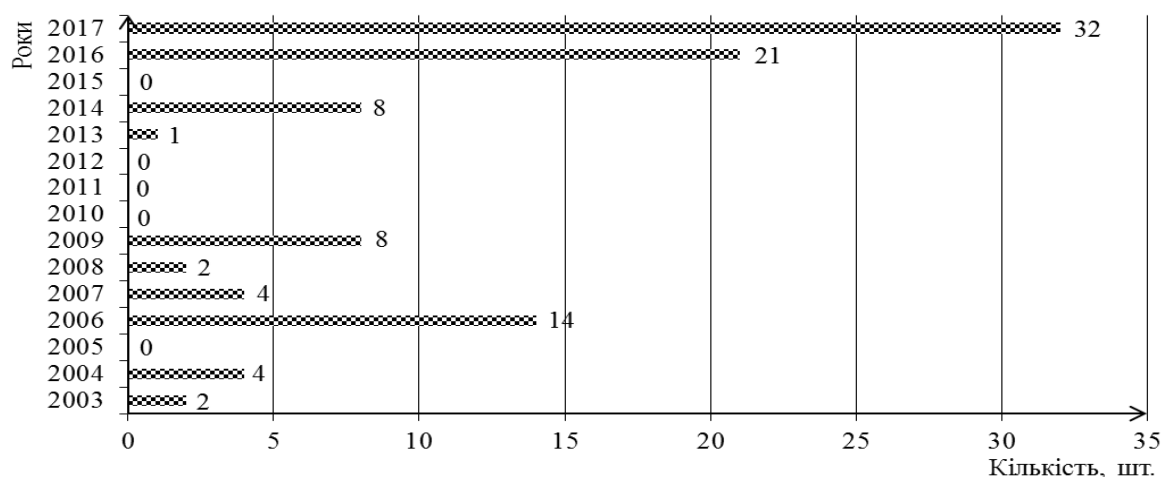


Рисунок 1. Кількість національних стандартів, згармонізованих за роками

Проте, на жаль, наразі проблема полягає в тому, що роботи з гармонізації національних стандартів за основними напрямками діяльності ТК 40 призупинено, оскільки вони не належать до пріоритетів, за якими здійснювалося останнім часом та здійснюється у 2018 році фінансування Мінекономрозвитку України робіт зі стандартизації.

На 2018 рік пріоритетами, за якими виконуватимуть роботи з гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими, визначено європейськими директивами щодо безпеки машин (2006/42/ЕС), електромагнітної сумісності (2014/30/EU), низьковольтного електричного обладнання (2014/35/ EU).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність ТК 40 щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими у закріпленій за ТК сфері пов'язана з мікрофільмуванням документації, яку закладають до страхового фонду документації (далі – СФД). Дослідження засвідчили, що в переважній більшості провідних країн світу виготовлення страхових копій документів (архівних, бібліотечних, періодичних видань, документації конструкторських бюро тощо) здійснюють за допомогою мікрофільмування на фотоплівці. Отже, і в нашій країні згідно із Законом України «Про страховий фонд документації України» [1] копії створюють за допомогою технології мікрофільмування. Мікрофільмування залишається найбільш надійним засобом збереження інформації. Мікрофільми як аналогове й незастаріле середовище носіїв інформації, доступність до якого забезпечується відносно простими засобами, зберігають свою стабільність протягом тривалого часу.

Аналізуючи останні дослідження, можна зазначити, що час не стоїть на місці й поряд з технологією мікрофільмування на плівку для довгострокового зберігання документації в світі з'явилися альтернативні носії довготривалого зберігання інформації, наприклад електронні.

У державній системі СФД розпочато нормативне забезпечення цього напрямку – розроблено ДСТУ 33.116:2010 «СФД. Електронні копії документів. Загальні вимоги», який встановлює загальні вимоги до виготовлення копій документів СФД на електронних носіях, також щойно набув чинності ДСТУ 33.206:2017 «СФД. Електронне сховище копій документів страхового фонду документації. Порядок формування, ведення та використання», який поширюється на документи в електронному вигляді, призначені для створення СФД, а також копії, отримані під час сканування документів СФД.

Подальших досліджень потребує створення електронного тест-оригіналу, вимог щодо його побудови, правил і порядку його використання та методів контролювання якості мікрофільмів в електронному й аналоговому вигляді.

Також актуальним постає питання дослідження вітчизняного й доступного міжнародного досвіду в сфері застосування електронних даних щодо їх довгострокової цілісності, доступності, зручності використання, читаності та надійності й розроблення методу захищення доказової цінності та юридичної сили інформації документів СФД. З цією метою досліджено великий об'єм інформації, зокрема міжнародний стандарт ISO 11506:2017 Document management applications – Archiving of electronic data – Computer Output Microform (COM) / Computer Output Laser Disk (COLD) (Управління документообігом. Архівування електронних даних. Вихідні комп'ютерні мікрофільми (COM)/Вихідні комп'ютерні лазерні диски (COLD)), який перекладено українською мовою для більш поглибленого вивчення та розроблення власної технології.

Тому необхідно шукати можливості дослідження міжнародної чи іншої інформації за відповідними напрямками діяльності ТК 40, що постає одним з основних його завдань.

Мета статті. Визначити можливості збагачення власного досвіду в сферах діяльності ТК 40 та розкрити актуальні питання щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними на прикладі роботи ТК 40.

Виклад основного матеріалу. З метою впорядкування робіт у такій важливій сфері, як «Мікрографія», світова спільнота у 1979 році створила міжнародний технічний комітет стандартизації ISO/TC 171 на базі одного з підкомітетів ТК 46 «Документація» (нині «Інформація і документація»). Нова структурна одиниця отримала назву «Мікрографія», яка збіглася з її спеціалізацією. У зв'язку з появою нових форм запису документів та управління ними сферу діяльності ISO/TC 171 розширено, й на пленарному засіданні у 1994 році прийнято рішення про заміну назви технічного комітету на «Управління документообігом».

ТК 40, починаючи з 1995 року, плідно співпрацює з цим міжнародним технічним комітетом і є Р-членом у двох підкомітетах «Застосування» і «Загальні питання» та О-членом у підкомітеті «Якість». Питання технічної роботи виконують відповідно до [2] – [4].

Результатом цієї співпраці є згармонізовані з національними міжнародні стандарти у закріпленій за ТК 40 тематиці, що є однією з можливостей збагачення міжнародного досвіду в закріплених за ТК 40 сферах діяльності.

Для успішного виконання робіт щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими чергу насамперед постала необхідність впровадження єдиної термінології у відповідній сфері. Без наявності гармонізованих та однозначно тлумачних термінів неможливе здійснення подальшої роботи з цього питання.

Так, з цією метою у 2004 році ТК 40 розпочало гармонізацію міжнародних стандартів серії ISO 6196, які встановлюють відповідну термінологію у сфері мікрографії. Упродовж 2004–2007 років згармонізовано 9 стандартів цієї серії, які узгоджують термінологію сфери СФД з міжнародною.

Найважливішим показником стало забезпечення якості словника, тобто його внутрішня єдність, яка містить несуперечливі зв'язки між поняттями, визначеннями й термінами. Зважаючи на це, ТК 40 приділяв багато уваги перекладу й науково-технічному редагуванню відповідності термінів суто технічному їх використанню і відповідності встановлюваних ними понять. Такий підхід сприяв упередженню у вирішенні проблеми якості кожного розробленого словника, яка часто виникає на кінцевих стадіях проекту або після його видання. Отже, гармонізацію цих стандартів завершено, а остання частина цієї серії – частина 10 «Показчик» містить перелік усіх термінів, поданих у попередніх частинах.

Крім термінологічних стандартів цієї сфери, також згармонізовано словники сфер «Електронне зображення» та «Матеріали зображувальні» (ДСТУ ISO 18913:2009).

Роботи з гармонізації зазначених стандартів проводили відповідно до вимог [5] – [7] та у тісній співпраці з ТК у сфері науково-технічної термінології (ТК 19).

Так, серію розроблених термінологічних словників у сферах «Мікрографія» та «Матеріали зображувальні» (ДСТУ ISO 6196-1:2004 – ДСТУ ISO 6196-10:2007, ДСТУ ISO 18913:2009 відповідно) використовують науковці під час розроблення нормативних, методичних та інших документів комплексу «Страховий фонд документації».

Крім термінологічних стандартів, наразі ТК 40 згармонізувало стандарти, що стосуються вимог до мікрофільмування технічних креслеників та іншої конструкторської документації (серія ISO 3272 «Мікрофільмування технічних креслеників та іншої конструкторської документації»); стандарти сфер «Мікрографія», «Фотографія», «Управління документообігом», які стосуються характеристик і методів використання тест-оригіналів для сканування документів, контролю якості мікрофільмів, використання плівки для архівного зберігання тощо. Матеріалами стандартів фахівці користуються насамперед під час проведення досліджень щодо вдосконалення технологій у сфері СФД.

Матеріали національних стандартів, що стосуються методів контролювання, порядку використання тест-оригіналу для контролю якості мікрозображення у мікрофільмах СФД,

а також такі, що стосуються електронних зображень (ДСТУ ISO 446:2007, ДСТУ ISO 12651:2007, ДСТУ ISO 12653-1:2007, ДСТУ ISO 12653-2:2007, ДСТУ ISO 6199:2010 відповідно), використовували в науковій діяльності державної системи СФД під час розроблення ДСТУ 33.701:2007 «СФД. Тест-оригінал для контролю якості мікрофільмів. Технічні вимоги», а також технологічних документів.

У зв'язку з актуальністю тем, що стосуються електронних мікрофільмів, які створюють у державній системі СФД за допомогою КОМ-системи, документів у електронному вигляді, призначених для створення СФД, отриманих під час сканування документів СФД, а також тем, що стосуються контролю якості мікрофільмів СФД, науковці використовували матеріали ДСТУ ISO 14648-1:2007, ДСТУ ISO 14648-2:2007, ДСТУ ISO 3334:2008 тощо.

Треба додати, що ТК 40 розширює сферу своєї діяльності, це є однією з можливостей збагатити власний досвід у стандартизації, і за згодою інших (профільних) ТК займається гармонізацією національних стандартів з міжнародними та європейськими у не характерних для ТК 40 сферах діяльності. Подібну роботу проводила в тісній співпраці з профільними ТК України щодо узгодження основних понять та їхнього тлумачення, згармонізованості з аналогічними поняттями в Україні. Ця співпраця збагачує досвід фахівців у сфері стандартизації, а також сприяє приведенню законодавства України у відповідність законодавству Європейського Союзу, реалізуючи положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Також ТК 40 має потенціал щодо розширення профілю діяльності у сфері «Система управління якістю» в Україні та поза її межами. В рамках співпраці з ISO/TC 176 «Управління якістю і забезпечення якості» фахівці ТК 40 розробили Настанову з якості та комплекс стандартів організації України, що належать до системи управління якістю, впроваджені у сфері СФД.

Крім гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими у закріплених за ТК 40 сферах діяльності згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, є також інша можливість отримання передового міжнародного досвіду в сфері СФД через міжнародне співробітництво.

Згідно з Законом України [1] міжнародне співробітництво України з іншими державами з питань формування, ведення та використання СФД здійснюється в частині обміну документами, науковою, методичною інформацією та взаємного постачання технологій, устаткування відповідно до міжнародних угод, ратифікованих Верховною Радою України.

ТК 40 представляє інтереси України в міжнародній організації зі стандартизації (ISO) у міжнародних комітетах: ISO/TC 46 «Інформація і документація», ISO/TC 171 «Управління документообігом», ISO/TC 42 «Фотографія», ISO/TC 292 «Безпека».

Упродовж 2005–2017 років ТК 40 провів аналіз та експертизу більше ніж за 750 міжнародними стандартами, співпрацюючи з чотирма зазначеними міжнародними комітетами стандартизації. Ця співпраця дала можливість створити узагальнену базу даних для здійснення оперативного пошуку прогресивної інформації, потрібної під час проведення наукових робіт у сфері СФД.

Ця база даних містить спектр відомостей про матеріали міжнародних стандартів, налічує 16 інформаційних розділів, у яких наведено позначки й назви міжнародних стандартів українською та мовою оригіналу, стислий опис стандарту, сферу застосування, аналоги в нормативній базі України, рекомендації для використання матеріалу в науковій діяльності сфери СФД, перелік робіт, у яких ці матеріали вже застосовано, рекомендації щодо доцільності та першочерговості гармонізації того чи іншого міжнародного стандарту в Україні тощо.

На гістограмі (див. рисунок 2) наведено загальну кількість проектів міжнародних стандартів, що надійшли для досліджень, аналізу та експертизи до ТК 40 від чотирьох

міжнародних комітетів стандартизації, з якими він співпрацює, за період 2005 – 2017 років.

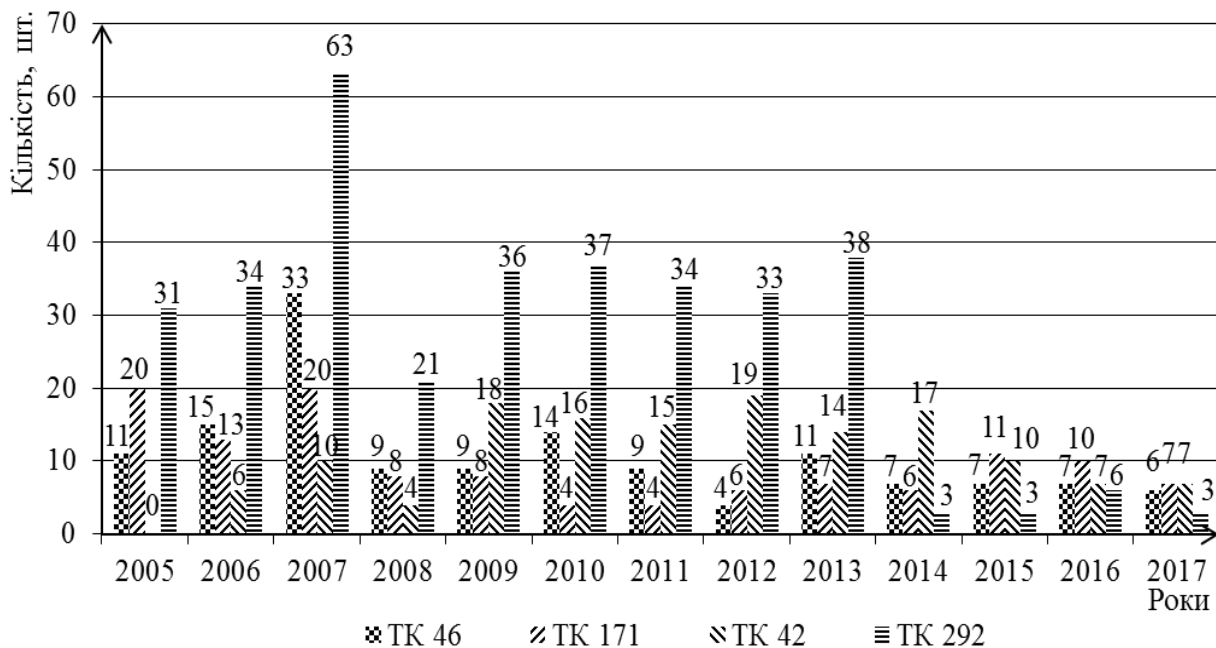


Рисунок 2. Загальна кількість проектів міжнародних стандартів, досліджених за період 2005 – 2017 років

Аналізуючи отримані на експертизу міжнародні стандарти, ТК 40 визначає пріоритетність напрямів за сферами своєї діяльності, готує та надає до Програми робіт з національної стандартизації за напрямом «Гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими» пропозиції щодо їх гармонізації та першочергового впровадження в Україні.

Отже, завдяки міжнародному співробітництву ТК 40 також має можливість отримувати передовий міжнародний досвід дослідженням, експертизою та аналізуванням отриманих на голосування стандартів і впроваджувати цей досвід під час розроблення нормативних, методичних та інших документів комплексу «Страховий фонд документації».

Висновки. Отже, є такі шляхи використання міжнародного досвіду в сфері діяльності ТК 40:

- дослідження та аналізування матеріалів міжнародних і європейських стандартів, наданих до ТК 40 міжнародними технічними комітетами стандартизації;
- гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими згідно з Програмою робіт з національної стандартизації за напрямом «Гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими».

Ці дослідження дають можливість ТК 40 активно впроваджувати міжнародний досвід у сфері СФД для адаптації науково-технічної продукції та національної нормативної бази до вимог європейської системи технічного регулювання, збагачують досвід у стандартизації, впливають на якість виконуваних наукових робіт у сфері СФД, а також сприяють приведенню законодавства України у відповідність законодавству Європейського Союзу у сфері стандартизації.

Згармонізовані з міжнародними та європейськими національні стандарти – лише початок копіткої й важливої роботи щодо реалізації державної політики у сфері міжнародного співробітництва й гармонізації національної системи стандартизації з міжнародною та європейською.

Проте в діяльності ТК 40 також мають місце проблемні питання. З метою плідної співпраці та обговорення актуальних питань у зазначених сферах міжнародні ТК ініціюють проведення нарад, пленарних засідань тощо та надають запрошення ТК 40 для участі в них. Проте відсутність фінансування цієї діяльності позбавляє членів ТК 40 використати унікальну можливість щодо участі в таких міжнародних заходах.

Також наразі актуальною є проблема доступності національних нормативних документів для вивчення. Річ у тому, що через обмеженість фінансової спроможності придбати необхідні нормативні документи гальмуються процеси своєчасного вивчення та використання будь-якого корисного досвіду для підвищення якості наукових робіт. Для швидкого й ефективнішого переходу до європейських правил і норм стандартизації в різних сферах діяльності країни, на наш погляд, доцільно чинні національні нормативні документи зробити доступнішими для користувачів – надати доступ до їх вивчення через мережу INTERNET, як це практикують в інших країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про страховий фонд документації України : закон України від 22 березня 2001 р. № 2332–III [зі змін.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2332-14>.
2. ISO/IEC Directives, 2004, Part 1: Procedures for the technical work (Директиви ISO/IEC, 2004, Частина 1. Процедури технічної роботи, четверте видання). – Женева : ЦС ISO та ЦС IEC, 2001. – 61с.
3. ISO/IEC Directives, 2004, Part 2: Rules for the structure and drafting of International Standards (Директиви ISO/IEC, 2004, Частина 2. Правила щодо структури та розроблення міжнародних стандартів, четверте видання). – Женева : ЦС ISO та ЦС IEC, 2001. – 65 с.
4. ISO/IEC Directives. Supplement. (Директиви ISO/IEC. Доповнення. Специфічні процедури ISO, перше видання). – Женева : ЦС ISO, 2001. – 61 с.
5. ДСТУ 1.2:2015 Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації.
6. ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів.
7. ДСТУ 1.7:2015 Національна стандартизація. Правила та методи прийняття міжнародних і регіональних нормативних документів (ISO/IEC Guide 21-1:2005, NEQ; ISO/IEC Guide 21-2:2005, MOD).
8. Розроблення рекомендацій щодо впровадження результатів досліджень матеріалів міжнародних стандартів для відповідності науково-технічної продукції страхового фонду документації вимогам міжнародної та європейської системи технічного регулювання : звіт про НДР за темою 3.3 / НДІ мікрографії : наук. кер. Кривулькін І., викон.: Новіков С. [та ін.]. — Х., 2017. — 74 с. — № ДР 0116U003607.

Беззубец Т. Я., Кривулькин И. М., Болбас А. Н., Стогний Н. С.
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА В СФЕРЕ СТРАХОВОГО ФОНДА ДОКУМЕНТАЦИИ НА ПРИМЕРЕ РАБОТЫ ТК 40

В статье исследованы вопросы гармонизации национальных нормативных документов с соответствующими международными и европейскими документами на примере работы ТК 40.

Ключевые слова: гармонизация, микрография, национальные стандарты, страховой фонд документации.

T. Bezzubets, I. Krivulkin, A. Bolbas, N. Stognii

TOPICAL QUESTIONS HARMONIZATION OF NATIONAL STANDARDS AND USING THE INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF THE INSURANCE DOCUMENTATION FUND BY THE EXAMPLE OF WORK TC 40

The article deals with questions harmonization of national normative documents with corresponding international and European documents on the example of work TC 40.

Key words: *harmonization, micrograph, national standards, insurance fund of documentation.*

Рецензент: Ткаченко П. В., канд. хім. наук, старший науковий співробітник, Науково-дослідний, проектно-конструкторський та технологічний інститут мікрографії, м. Харків